

jevem společenským, nemůže operovati pojmy, resp. normami pozitivně-právními. A, bylo by pošetilostí domnívati se, že materiál urážek v soudní síni sebraný (sestavující z analýsy 748 praktických soudních případů) je dostatečný, aby na něm bylo lze budovati a činiti závěry, ba naopak k takovéto ilustraci je naprosto neúplný, poněvadž vždy stíhati zde lze jen na návrh uraženého. Velice rušivě působí některé nejasnosti díkce, při nichž čtenář je na rozpacích, má-li je přičísti nejasnosti myšlení či jen stylistické neobratnosti. Tak čteme hned na str. 5. »Osobou vyhrožující jest fysický jednatelce různého věku a pohlaví...«, a dále na téže straně níže: »Osobou, které se vyhrožuje, je především a nejčastěji jedinec lidský různého věku a pohlaví«, nebo na straně 11.: »Trest jest reakce odvetná s prvky účelnosti a hledění do budoucna« atd.

Na druhé straně však jest vítati práci autorovu, pokoušející se o studium zločinnosti s hlediska sociologického, neboť jest první, který se touto málo lákající otázkou v české literatuře zabývá; z celé práce je vidna patrná snaha autorova osvětliti danou otázku s různých hledisek. Bude-li autor napříště ve volbě tématu opatrnější a pečlivější v jeho zpracování, bude lze od něj očekávati práci mnohem lepší a cennější výsledek zaručující, zvláště bude-li ji věnovat tolik času jako přítomné studii, jež, ač je dílem záslužným, přispívá ke skutečnému obohacení literatury trestního práva měrou velmi skrovnou. Er. Olšar.

Dr. Cyril Horáček ml.: Jazykové právo Československé republiky. Kritická studie. V Praze 1928. Nákladem Knihovny Sborníku věd právních a státních, 8°, stran 140, cena? — Autor v první (menší) části své knihy vysvětluje základní pojmy jazykového práva, přechází pak na termíny našeho jazykového práva a podává v druhé části přehled našeho jazykového zákonodárství a jeho výklad; při tom je porovnává nejen s obdobnými zákony rakouskými, nýbrž i s cizími systémy jazykového práva, což je velké plus jeho knihy, neboť v jiných pracích toho druhu postrádáme toho soustavného porovnání.

V obecné části knihy nejzajímavější je polemika s Weyrovým tvrzením, že pojem »jazyk státní« nemá pro nás žádného právního významu. Autor uznává, že postupujeme-li ve smyslu normativní teorie (kterou na jiných místech přijímá), t. j. hledáme-li v našem jazykovém právu přesný obsah pojmu státního jazyka, dojdeme k negativnímu výsledku. Avšak tvrdí, že pojem »řeč státní« je všeobecně uznaný a známý pojem právní. Nachází u právnických spisovatelů různé definice její a z nich vyvozuje, že »státní jazyk je onen jazyk, který jest prohlášen právní normou státu obývaného více národy nebo národními menšinami za jazyk, jehož státní orgány používají zásadně ke svým projevům«. Větší část knihy tvoří komentář našeho jazykového práva. Autor se jím zabývá čistě právnicky, nikoliv politicky. Svou objektivnost snad až vyhraňuje do krajností, neboť místy se omezuje na zaznamenání rozličných mínění o sporných otázkách jazykového práva (na př. známý spor mezi nejvyšším a nejvyšším správním soudem, přísluší-li cizinci určitá jaz. práva člena jaz. menšiny), kde bychom čekali pokus o jeho řešení.

Zajímavá jsou některá drobná upozornění: autor vyvozuje na př. a contrario z čl. 77 odst. 2 jaz. nař., že občan je povinen jednat v určitých případech s obcí v jazyku menšinovém. — Jelikož kniha vyšla r. 1928, není dnes už zas úplná, poněvadž chybí letošní rozhodnutí nejv. správ. soudu z 27. 3. 1929 č. 3812, jímž se prohlašuje čl. 78 odst. 2 jaz. nař. za neplatný, dále úprava jazykových otázek v okresních a zemských zastupitelstvech.

V závěru je několik úvah politických o mezinárodní ochraně menšin. Autor má za to, že zmíněná ochrana může býti jen přechodného rázu, neboť znamená zmenšení státní svrchovanosti. Dr. Čákr.

Dr. Jaroslav Prokeš: Boj o Haugvicovo »Directorium in publicis et cameralibus« r. 1761. (Příspěvek ke vzniku České a rakouské dvor. kanceláře.) — Praha, 1926, zvl. otisk z Věstníku České společ. nauk I., 8°, str. 74. — Boj o Directorium je úsilí rozhodujících vládních činitelů

o reformu centrálních úřadů vídeňských v době sedmileté války, úsilí, které v poslední fázi začíná na konci r. 1760 a trvá po celý příští rok.

Zavedením nového správního systému 2. května 1749, jehož tvůrcem je hrabě Haugvic a jenž je napodobením pruského vzoru (hlavně po stránce finanční) a který dále vyhovoval centralistickým a absolutistickým choutkám Marie Terezie, padla česká a rak. dvorská kancelář a na místo nich nastoupily: Directorium in publicis et cameralibus a Nejvyšší soudní úřad. Záležitosti politické a soudní, dosud spojené, byly rozděleny a naproti tomu záležitosti politické a finanční spojeny.

Cílem Haugvicovy správní soustavy, jež byla zavedena násilným oktrojem, bylo: zjednodušiti státní správu a tím i náklad na úřady. Podle původního plánu Directorium mělo býti jen nejvyšším úřadem dohlédacím, ve skutečnosti však vyvinul se v něm pověstný byrokratismus, tak charakteristický pro budoucí státní administrativu rakouskou XVIII. a XIX. stol. To pak, co na Haugvicově soustavě bylo skutečně zdravého a prospěšného, buď vůbec se neuplatnilo nebo bylo zatlačeno zlořády, které se v krátku rozbujely tou měrou, že zavdaly příčinu k četným výtkám. První kritiku Haugvicova díla provedl Bartenstein, který ve dvou memoriálech (1753 a 1756) ukázal na všechny nedostatky a vady nové soustavy a navrhoval k jich odstranění, aby Directorium zabývalo se méně maličkostmi a věnovalo více času řešení zásadních otázek a hlavně, aby byla vydána přesná a podrobná instrukce, kterou by se vyznačila agenda, jednak by se zakazovalo z maličerných důvodů vydávati nové zákony nebo dokonce měniti stará neškodná zřízení zemská. Na opravy již nebylo času, neboť vypukla válka sedmiletá, která již v prvních letech přivedla finanční rozvrat a kdy státní úvěr byl vyčerpán.

V této kritické době vystoupil státní kancléř hrabě Kounic s plánem státní rady jakožto nejvyššího poradního orgánu pro vnitřní záležitosti zemí habsburských. S tím souvisela pak reorganizace dvorských úřadů.

Na výzvu císařovninu podal již v prosinci r. 1760 hrabě Jan Chotek, kancléř Directoria, návrh na novou úpravu dvorských úřadů: totiž spojití znovu věci soudní a politické («Německá tajná dvorská kancelář») a naproti tomu oddělití od věcí politických finance.

Zatím došlo k akci, která měla vypracovati plán reorganizace správní, a při níž hlavní osobou byl hrabě Kounic a ten vypracoval hlavní zásady příští správní organizace, při čemž volil jinou metodu než Haugvic. Přizval totiž k poradám o nové správní organizaci za spolupracovníky šéfy zemských vlád a zkušené úředníky dvorských úřadů (jejich návrhy nezávazné). Memoriál, obsahující tyto zásady a vyslovující nutnost správní reorganizace státních úřadů, byl rozeslán spolu s vlastnoručním listem z 4. února 1761 čtrnácti význačným osobám k posouzení. Dříve než došly odpovědi ankety, zabývala se státní rada návrhem Chotkovým, ve které Haugvice se neujal nikdo (vystoupil na obranu svého díla) a tak i Marie Terezie podlehla obecné náladě a rozhodla ve smyslu většiny, aby šéfům dvorských a zemských úřadů bylo uloženo jednak dobré zdání o zřízení dosavadním, jednak návrhy na organizaci budoucí.

Anketa, podnětená vlastnoručním listem z 15. února 1761, ukázala, že s Directoriem není spokojen nikdo a odhalila četné zlořády, na něž ukázal již Bartenstein. Skoro všichni účastníci ankety žádají zrušení Directoria a většina dobrých zdání dala přednost starým dvorským úřadům při srovnání s Directoriem.

Příčiněním Kounicovým dosáhla anketa aspoň minima svých požadavků. Haugvicovo Directorium padlo. Ve státní radě vystoupil Haugvic na obranu svého díla, avšak pod vlivem Kounicova memoriálu upustil konečně od zásadního odporu, aby politikum bylo osamostatněno a aby zejména finanční záležitosti byly od něho odděleny. A tak vlastnoruční list z 29. prosince 1761 skončil boj o Directorium: Directorium padlo a nejvyšším politickým úřadem stává se česká a rakouská dvorská kancelář. Finanční záležitosti odděleny od politických a rozděleny třem úřadům: dvorská komora, bancodeputace a účetní komora,

kdežto politické záležitosti německých dědičných zemí zůstávají nadále odděleny od záležitostí soudních.

Práce Jar. Prokeše, jakkoliv rozsahově zdá se býti dosti malá, chová mnoho velmi cenného materiálu pro poznání událostí, jež probíhaly od zrušení české dvorské kanceláře až do vzniku České a rakouské dvorské kanceláře. Je to vlastně první soustavné zpracování této látky vůbec. Co bychom snad mohli vytknouti dílu jistě velmi dobrému jest, že je psáno dosti nepřehledně (také závěrky chybí), ale přesto zůstane vždy prací velmi cennou. Václavík.

Literatura svatováclavská. Letošní mileninové oslavy našly odezvu i na knižním trhu řadou studií a úvah, týkajících se otázky svatováclavské. Jejich ráz je samozřejmě různý: informační, vědecký i politicko-tendenční. — Prof. dr. V á c l a v N o v o t n ý, vynikající znalec husitství, vydal brožuru »Český kníže Václav Svatý« (Stát. nakladatelství, str. 75, cena 7 Kč), mimo to pak publikoval svou přednášku »Tradice svatováclavská« (Knihovna Svazu Nár. Osvobození č. 50, 3 Kč), pronesenou v cyklu »O našich národních tradicích«, uspořádanou Svazem Nár. Osvobození. Obě práce jsou vybudovány na stanovisku přísně vědeckém a snaží se hlavně opodstatniti fakt, že tradice svatováclavská není v rozporu s tradicí husitskou. — Prof. dr. J. P e k a ř ve studii »Sv. Václav« (nákladem Historického Klubu, str. 44, cena 10 Kč) bere při posuzování významu knížete Václava zřetel v první řadě k nejstarším legendám slovanským (l. Křišťanově), pokládá je za nejjistější pramen bádání a všímá si osobnosti Václavovy hlavně s té stránky, jež je nejdůležitějším bodem pozornosti moderní historické vědy, totiž státnické. K tradici svatováclavské, jakožto významné skutečnosti pro národní český život, zaujímá Pekař stanovisko co nejsrdečnější. — Doc. dr. K a r e l S t l o u k a l upravil knižně svou přednášku pronesenou na I. sjezdu čsl. profesorů filosofů »Sv. Václav a svatováclavská idea v našich dějinách« (vyšlo nákl. polit. klubu Čsl. nár. demokracie, str. 50, cena 8 Kč). Brožura, jež přeložena též do franciny a angličiny, sleduje záslužný cíl — sjednocovací mezi Čechy a Slováky. Význam Václavův vidí Stloukal v trojím směru: kulturním, vnitropolitickém a zahraničně-politickém. Idea svatováclavská právě tak jako idea husitská je v první řadě ideou národní — proto není mezi nimi rozporu. — Z přednášek Sokolům vznikl spisek dra F r. M a l í n s k é h o: »Otázka svatováclavská v české historii« (vyšlo ve Svazu osvět. ústředí moravsko-slezských). Úvahy sledují účel popularisační, jež však jim neubírá vědecké kritičnosti. Smysl brožury je úspěšně pokrokový a v mnohém navazuje na brožuru Stloukalovu. — Z hlasů zaujímajících stanovisko negativní k otázce svatováclavské nutno jmenovat spisek R. K o p e c k é h o »Tradice svatováclavská, nová legenda rukopisná« (vyd. Volná Myšlenka), v němž, jak už z titulu zřejmo, autor dovozuje absolutní nehistoričnost této otázky, srovnává ji s případem Hankových falsifikátů. — Historik husitství, F. M. B a r t o š, přesto že nejde ve své úvaze »Kníže Václav v dějinách a legendě« (Akademie 1928) tak daleko, přece popírá radikálně význam, jež se Václavovi přičítá, uváděje jeho mládí. — Podobně argumentuje i profesor brněnské university dr. V. I. G r o h ve své přednášce pronesené ve vzděláv. odb. Čes. Obce Sokol., jež pak vyšla knižně »Úcta svatováclavská. Pravda a legenda« (Tiskl »Moravský legionář« v Brně.) — Nutnost kritického nazírání na otázku svatováclavskou a nutnost zamítnutí katol. snah, pracujících o zatlačení významu Husova, zdůrazňuje senátor F r. M o d r á č e k ve své řeči pronesené v senátu (proti vlád. návrhu zákona na osvobození věnování k svatovácl. tisíciletí od kolků a poplatků) a publikované pak v letáku »Legenda o sv. Václavu ve světle pravdy« (vyd. A. Svěcený). — Naproti tomu Český Bratr prof. dr. F e r d. H r e j z a zastává se srdečně knížete Václava v brožuře »Kníže Václav ve světle pravdy« (nákladem Blahoslavovy společ. v Praze), uznává význam idey svatováclavské pro náš národní život a zdůrazňuje, že »kníže Václav není proti Husovi, nýbrž vede k Husovi«. Karásek.